

Sammanfattning: Så svarar landets kostchefer om skolmat och skolmjölk

Undersökningen genomfördes med hjälp av webbenkäter under september och oktober 2023. Frågorna besvarades av kommunernas kostchefer, kostansvariga eller motsvarande (nedan kallade ”kostchefer”). Totalt medverkade 224 av landets 290 kommuner, vilket ger en svarsfrekvens på 77 %.

Skolmatens egenskaper

- Enligt kostcheferna är de viktigaste egenskaperna hos skolmaten att den är god, näringsriktig, svensk (ursprungsland) och prisvärd. Att skolmaten ska vara svensk och närproducerad (från regionen) är de egenskaper som ökat mest i betydelse sedan föregående mätningar. En svag nedåtgående trend för betydelsen av ekologisk skolmat kan ses sedan 2015.
- 8 av 10 (81 %) kostchefer anser att det finns hinder för att hålla hög kvalitet på maten. Av dessa svarar 89 % att det som framför allt bromsar eller hindrar kommunen från att bibehålla eller öka kvaliteten på skolmaten är ekonomin (livsmedelspriser, inflation, budget, kostnadsutveckling etcetera), vilket motsvarar 72 % av alla kostchefer. 12 % av kostcheferna svarar att personal- och kompetensbrist är hinder.
- 4 av 10 (41 %) kostchefer upplever att engagemanget i skolmatsfrågor (alla skolmåltider, inklusive skolfrukost, lunch och mellanmål) bland kommunens politiker är starkt (30 % svarade ”Ganska starkt engagemang”, 11 % svarade ”Mycket starkt engagemang”). 2 av 10 (22 %) svarade att engagemanget är svagt (15 % svarade ”Ganska svagt engagemang”, 7 % svarade ”Mycket svagt engagemang”).
- På frågan om berörd personal i kommunen har tillgång till kostdataprogram för beräkning av närings- och energimängder i skolmaten och om programmet används vid planering av måltiderna svarar 3 av 4 (74 %) kostchefer att de har tillgång till programmet och att det används vid måltidsplanering.

Attityder till mjölk i skolan och förskolan

- 9 av 10 kostchefer tycker att mjölk är den mest näringsrika måltidsdrycken i förskolan (88 %) och skolan (86 %).
- 6 av 10 kostchefer anser att dryckesmjölkens bidrag till näringsvärdet i den mat som serveras i förskolan (59 %) och skolan (55 %) är stort.
- Om man tar bort mjölken från skolmaten minskar elevernas intag av kalcium och vitamin D betydligt, enligt 6 av 10 (62 %) kostchefer.
- Omkring hälften av kostcheferna tycker att det är viktigt att barnen/eleverna dricker mjölk till lunchen varje dag i förskolan (55 %) och skolan 48 %.

Mjolkservering på kommunernas skolor och förskolor

- Det finns en skillnad i mjolkservering till lunch mellan kommunala skolor och förskolor. I princip alla (99,6 %) kommuner serverar mjölk till skollunchen samtliga skoldagar. Men bara 92,5 % av kommunerna serverar mjölk till förskolelunchen varje vardag. För de kommunala förskolorna är det en minskning sedan mätningarna 2015 och 2021, då omkring 95 % serverade mjölk till förskolelunchen varje dag.

Upphandling och inköp av mjölk och mjölkprodukter till kommunernas skolor och förskolor

- När kommunerna upphandlar mjölk och mjölkprodukter svarar 86 % att de använt sig av ett eller flera av upphandlingsmyndighetens krav för produktgruppen mjölk. Det är liknande resultat som undersökningen 2021 visade, men en ökning jämfört med undersökningen 2015. Då var det bara 70 % som svarade att de använde sig av upphandlingsmyndighetens krav.
- När det gäller miljö- och klimataspektens påverkan på kommunernas inköp av mjölk, svarar 9 av 10 kostchefer att miljö- och klimataspekten inte påverkat kommunens inköp av mjölk. 7 % av kostcheferna svarar att miljö- och klimataspekten gjort att de minskat inköpen av mjölk.

Skolmjölksstöd

- 91 % av kostcheferna svarade att kommunen erhåller skolmjölksstöd. Det är en minskning jämfört med undersökningen 2021, då 95 % svarade att kommunen erhåller skolmjölksstöd.
- Av de kommuner som svarade att de erhåller skolmjölksstöd, tror 1 av 3 (31 %) kostchefer att mjölkserveringen skulle minska eller upphöra om skolmjölksstödet skulle försvinna helt. 6 av 10 (60 %) kostchefer tror att mjölkserveringen skulle förbli oförändrad. 10 % svarade att de var osäkra på hur mjölkserveringen skulle påverkas.
- 65 % av de kostchefer som svarade att kommunen erhåller skolmjölksstöd tycker att det är mycket eller ganska svårt att ansöka om skolmjölksstöd. Det är betydligt fler jämfört med undersökningen 2021, då det var 20 % som svarade att det var mycket eller ganska svårt att ansöka om skolmjölksstöd. Bland de öppna svaren upplever kommunerna att det är krångligt att ansöka om stödet och att det dessutom blivit avsevärt mycket krångligare under det senaste året.

Framtida mjölkkonsumtion i skolan och förskolan

- 57 % av kostcheferna tror att mjölkkonsumtionen i den svenska skolan kommer att minska de kommande tre åren. Något färre, 41 % av kostcheferna, tror att mjölkkonsumtionen i den svenska förskolan kommer att minska under de kommande tre åren.

Livsmedelskostnaden för kommunernas skolluncher

- Snittet för livsmedelskostnaden för en skollunch på kommunala grundskolor 2022 var 12,83 kr per elev. I denna kostnad ingår den faktiska (inte den budgeterade) kostnaden för all mat och dryck i lunchmåltiden, men inte transporter, personalkostnader etc. Denna fråga baserar sig på fullständiga svar från 129 kommuner (vilket motsvarar 58 % av de kommuner som medverkade i kartläggningen).
- Livsmedelskostnaden har ökat i snabbare takt mellan åren 2020 och 2022 jämfört med tidigare år (2011-2020).
- Orsaker till de ökade kostnaderna handlar genomgående om inflationen. Priserna har ökat generellt och specifikt på livsmedel.

- 3 av 4 (76 %) av kostchefer svarar att kommunen behövt göra Anpassningar och förändringar av skolmaten och skolmatsverksamheten med anledning av de stigande livsmedelspriserna.
- Av de kommuner som behövt göra Anpassningar av skolmaten svarar kostcheferna att det serveras mer vegetariskt (53 %), mer hel- och halvfabrikat (18 %) och fler soppmåltider (19 %). Medan det serveras mindre kött (36 %), fisk (14 %) och svenskt (4 %) samt färre alternativ på grönsaksbuffén (24 %) och av alternativa rätter (15 %). Endast 2 % svarar att de dragit ner på dryckesmjölken. 35 % svarar att de fått backa på hållbarhetsambitionerna och 12 % att de varit tvungna att dra ner på personal.

Synen på skattefinansierad skolfrukost

- Nära hälften (49 %) av kostcheferna är positiva (21 %) eller mycket positiva (28 %) till skattefinansierad skolfrukost i sin kommuns grundskolor.
- Den vanligaste förklaringen till att man är positiv till skolfrukost handlar om att eleverna anses orka och prestera bättre i skolan med en riktig frukost på morgonen. Någon svarar att skolfrukost inte bara har betydelse för de enskilda barnen, utan att den även påverkar skolans studiemiljö och är bra ur ett folkhälsoperspektiv. Några pekar på att skolfrukosten är särskilt viktig för de barn som av olika skäl (till exempel ekonomi, dålig aptit på morgonen eller lång resväg) inte äter en bra frukost hemma. Dessutom uppger några av kostcheferna att matsvinnet minskar vid skollunchen om de serverat skolfrukost på morgonen.
- Bara 13 % av kostcheferna är negativa (8 %) eller mycket negativa (5 %) till skattefinansierad skolfrukost på sin kommuns grundskolor.
- Det vanligaste skälet till att kostcheferna är negativa till skolfrukost handlar om principer och ideologi. De anser att barnens frukost är ett föräldraansvar – barn och ungdomar ska äta frukost hemma och inte i skolan samt att det inte ska finansieras via skatter.
- Andra skäl till att kostcheferna är negativa till skolfrukost baseras bland annat på erfarenheter (efterfrågan från elevernas sida var låg), praktiska aspekter (skoltider, skolskjutsar och framför allt personalfrågor) och kommunens ekonomiska möjligheter (ekonomisk kris i den kommunala sektorn).